

40171

Вітчизна знова взиває!

Слово
до вірних синів Вітчизни.

Написав

Рудольф Перц

Відень, 8, Lange Gasse 44.

Відень, 1916.

З п. в. надворної та державної печатні.

(Ruthenisch.)

336.3 (436)

50

1
166889

2006

~~46197~~

Львів. Бібліотека
АН УРСР

Читачу! Ми зі собою знакомі. Тоді, як говорило ся про четверту воєнну позичку, написав я в фронті книжочку. Она мандрувала під наголовком „Вітчизна кличе!“ по всіх повітах за фронтом а навіть в окопах. По тижнях приходили сотками дониси, де стояло, що те письмо подобало ся. Чому? Бо в нїм описано річи так, як они є. Я не з тих, що мають свої пере-свідчення на продаж, ані з тих честилюбивих, що гонять за титулами і достоїнствами. Можеш переглядати всі викази, мене нїде не знайдеш. Я бажаю тільки добра вітчизни.

Є простодушні люди, що дають собі наплести небилиць, неначеби вітчизна не була нічим иншим як тільки замком для деяких щасливців, що називають ся міністрами, баронами та генералами. Яке то дурне! Вітчизна, держава, то ми всі. Хто гадає инакше, той мусів би також сказати, що тільки голова се людске тіло. Чи се не дурниця? Чиж не маємо також рук, що творять, ніг, що нас носять, мязів, що працю-

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ И 66889

ють, жиля, що набирають і розпроваджують кров; чи ж не маємо жолудка, що все живить, що дає силу? Не инакше є в державі. Тим, що думають, що голова сама може єствувати, і тим, що тільки жолудкови або тільки ногам чи рукам признають право, треба завсїди повтаряти: Все належить до куші, все є цілостію, одно залежить від другого, все є одним тілом і з него не повинно хибувати ніодного кусня. Жолудок, коржитель, се хлібороб; ноги і руки се робітники; кров і жиля се підприємці, що уміють допроваджувати для цілості відживляючі соки; а голова се разом усі ті, що їх називаємо правительством. Они продумують і дбають о те, щоби тілу (державі) нічого не хибло, щоби оно було здорове і безпечне. Як ворог грозить, то они відбирають рукам жирну працю і дають їм оруже. Тоді настає війна, цілість (вітчина) в небезпеці!

Так оно є тепер! Вже довше ніж два роки ті руки, що передтим виробляли вивтори, які приходили на торг, мусять стискати холодне желізо і ним сіяти смерть. Жестоке діло! Ми тому не винні, що так стало ся. Завистники, що завидували нам нашого чесного зарібку, розбійники, що хотіли розшматувати нашу гарну вітчину, аби взяти собі свою найку, надлюки, що дали ся перекунити, приневолили нас до війни. Отже ми єї маємо і мусямо єї

вести до кінця. Чи може хочете, щоби вітчизна
попада під чужу владу, щоби Ви не сьміли
вже до кінця віка визнавати своєї народности
ні своєї віри, щоби Ви і Ваші діти та внуки
попали в ярмо завзятих ворогів?

Чиже не мусять обурювати чоловіка таке, як
мені недавно лучило ся? Я Вам се оповім, любі
читачі, щоби Ви знали, які то бувають просто-
душні дураки та яку відповідь їм дає ся.

Одного разу сидів я в селі в коршмі
разом з кількома людьми. Як раз почтар
прочитав був послідний воєнний звіт і ми,
розуміє ся, говорили про війну. Тоді один
(„чоловік“!) сказав: „Е, нехай буде, що хоче,
аби йно раз скінчила ся війна.“ — Я в початку
занімів. Але опісля я прийшов до себе і так
відповів: „Як, се можете казати Ви, що не
лежали ні одної ночі в окопі, не терпіли ні
одного дня голоду і холоду, не чули ще свисту
кулі, тоді, коли хоробрі борці на фронті помимо
небезпек і недостатків голосно радють і викли-
кують: „Нумо до окончної побіди, аж наша
вітчина буде безпечна від розбійників!“ —
„Відважний“ змішав ся і затинаючи ся сказав:
„Миж бідуємо, ми маємо сего досить!“ —
А тоді я: „Що значить теперішня біда супроти
тої, яка нам грозить, коли ми програємо! По-
думайте йно далше! Тут у нас сидить Москва
або Італієць і править. Ви мусите слухати

і платити і платити, а не смієте слівця писнути, бо за Вами свище нагайка. Школи позамикані, бо тоді просвіти не треба, в церкві проповідує чужинець, найліпші господарства в чужих руках, в урядах инша, чужа мова і Ви взагалі не смієте відзивати ся своїм рідним словом. Те, що Ви заробите, забирає завойовник для себе; Ви сходите як давнійше на того хлопа, що робив панщину. Так скінчила би ся війна, якби ми хотіли перестати, заки наші вороги сего схотять. І Ви бажаєте собі такого кінця, тоді, коли нам так мало бракує, щоби побідити ворога?!

А дивись, а мій відважний сховав ся мов миш у діру. Побіч мене сидів чесний селянин; він пробормотів: „Що їно хотів я також щось сказати; але по тім, що Ви сказали, задержу я се радше для себе!“ — Я на те: „А ну те, скажіть; я хотів би знати все, що тут про се міркують!“ — Він: „Про мене! Люди собі гадають, що чим більше грошиї ми дамо на війну, тим довше она буде тривати!“ — Я: „Може Ви і правду говорите, господарю! Бо щоби вести війну, держава потребує грошиї, а якби єї вже не стало грошиї, то не могла би дальше вести війни. Але так як до того, щоби вести війну, треба двох, так треба також двох до того, щоби перестати. Коли два зі собою бють ся, а одному з них та історія вже за

довго триває, то він сам не може перестати і опустити рук, доки другий ще сильно ударяє; бо як ні, то він так набере, що аж посиніє. хоч він може і сильніший. Так оно є і у війні. Ми самі не можемо перестати, доки інші не хотять; в противнім разі поступили би з нами цілком так само, як колиби вороги загнали ся глибоко в наш край та якби ми ніколи не були завоювали Сербії та Польщі. В таким разі було би вже ліпше, якби ми були цілком не запускали ся у війну, були Сербам простили забите нашого престолонаслідника і були запросили їх та інших наших ворогів, щоби поділили ся нашим краєм після впадоби, як то они завсіди хотіли і вже віддавна приготовляли та як они сего ще й цині хотять. Коли тепер еще хто каже: Нехай дїє ся, що хоче, аби йно настав мир!, то він очевидно сам не знає, яку дурницю говорить. Такому повинно би ся дати покушати сейчас нагайки, щоби добре бачив, як гарно живе ся в Росії в часі мира. А тим людям, що говорять, що війна триває тим довше, чим більше гроший даємо державі, повинно ся також троха вяснити справу. За когоч веде ся війна? За Тебе, любий хліборобе, тай за мене і за нас усіх!“

Так, любий читачу, є в Австрії люди, що таке говорять або безмисно повтаряють за другими. Так, є люди, що не знають, що вже

перед війною у наших ворогів печатали ся мапи Європи, на яких не було ні сліду з австрійсько-угорської монархії ні в Німеччині! Бо Москалі, Французи, Італійці, Серби і Румуни мали поділити межі себе нашу дорогу батьківську землю. Так, є люди, котрі не знають, що італійський міністер Бісоляті перед кількома тижнями сказав до кількох американських дневникарів дослівно так: „В Європі треба утворити такі відносини, щоби Німеччина не могла наново починати своїх злочинних плянів(?), і треба знищити Австро-Угорщину яко державу. Хто нині думає о мирі, той допускає ся зради!“ Ті люди не читали також або не чули, що англійський міністер війни сказав до тих самих дневникарів при кінці вересня виразно так: „Німеччина рішила ся воювати з Англією, поки одній з них не буде кінця. Ми подбаємо о те, щоби єї догодити. Борба буде тривати аж до розторощеня.“

Так говорять міністри в Англії та Італії! Нас і Німців називають они злочинцями і хотять змести нас з лиця землі. У нас ані в Німеччині ніхто ніколи не говорив о розторощеню і знищеню наших ворогів. Наші державні мужі пераз заявляли, що ми не хочемо нічого иншого, як іно забезпечити наше бутє, наше

ествоване, дати нашим хліборобам і горожанам
опять змогу мирно і свобідно працювати та
користувати ся плодами тої праці без перепони
з боку завистних ворогів. Ми не хочемо ні-
кого нищити, але мусимо боронити свого
князя і посіданя, бо гірше ніж довга
війна з усіми муками і недостатками,
з унокоряючий мир і неволя під чужими
панамі, що нас не розуміють і нас виснажують
до послідної краплі крови!

Як довго наші вороги хотять воювати „аж
до знищення“, ми не можемо заключити мира.
Тоді треба бороти ся дальше, доки наші во-
роги не надумають ся або доки не будуть
цілком побіджені; бо, що побіда дотепер по
нашій стороні, о тім пересвідчені на-
віть наші вороги. Тільки они не ваять ся
сказати сего голосно ані подати сего до часо-
писий. Вже перекуплюване малих держав свід-
чить про се, як зле стоять наші вороги. Зле
мусить бути з Англією, Францією і Росією,
коли їм нічо не є за дороге, щоби забезпечити
собі побратимство і поміч Португалії та Руму-
нії! Як они мучать Грецію, щоби одержати
від неї оружну поміч! Хто сильний та побі-
джає, той не потребує сего! Се мусить зрозу-
міти кожний, кому не бракує глудів. Дальше:
Чого противники не могли осягнути через два
роки, коли они наступали на нас з цілою си-

лою, як може їм се удати ся тепер, коли ми сильніші ніж коли небудь! Але всеж таки! Так, они могли би нас придусити, як би ми в послідній годині, втовлені боєм, схотіли відложити оруже, що нам дало побіди, і дали себе збити. Тоді ми би пропали раз на все.

Хто побіджає у борбі? Той, що щадить свою силу до кінця. Як він в посліднім наступі не довише, то все попередне було надармо. Так є в теперішню сьвітовою війною! Опустім руки тепер, коли приходить до рішення, то наші сини надармо проляли свою кров. Тоді та кров буде жадати відплати і прокльн поляглих борців буде нас переслідувати аж до гроба, а так само переслідувати нас буде глум і наруга тих, що для загроженої вітчизни пожертвували батька, брата, судженого. Они будуть нам закидати, що ми не гідні тих жертв, коли не можемо погодити ся з недостатками і муками війни!

Читач відповість: „Якто? Прецінь я не борець, не жовнір і не маю оружя!“ — Алеж так, Ти також борець, іно не на фронті, тільки дома. Думаєш, що сю велику війну веде ся тільки там на боєвищах? Англія, що кермує в тій велитеньській борбі, веде і проти Тебе війну; она хоче поконати Тебе голодом, хоче Тебе розсердити, щоби Ти вже не жертвував більше на велику сьвяту справу, щоби відтак

наші жовіри голодували, канони мовчали а кораблі лежали бездільно в пристани. О, Англія хитра; она числить на Твою нехить! А Ти хочеш изволити єї тішити ся успіхом, хочеш кричати, що нема що їсти, і хочеш сховати своє майно, коли Цісар, Твій батько, взиває давати знова гроші на війну? Но, як Ти хочеш своєї загибели і упадку вітчизни, то зроби так! Ховай свої срібняки і червінці для завойовників: они прийдуть і не стануть що йно просити і позичати, але непросту заберуть, що їм сподобає ся. А Ти можеш тоді за ними спозирати і собі говорити: „Я був би ліпше зробив, як бих був дав ті гроші Цісареві, тоді, коли він взивав до послідного бою! За пізно!“ — Але ниї ще не за пізно! На всіх фронтах наші війська держать ся добре. Навіть як они може кусять десь раз уступити, то се не має значіня. Бо наші союзники і ми держимо сильно в руках Сербію, Бельгію, Польщу і великі части Франції та Румунії, та як ми зможемо задержати єї краї в нашій власти, то они будуть для нас запорукою користного мира. Що ми не руководимо ся захланністю і грабіжництвом, се показало ся як раз в послідних днях, коли то наш Цісар і могучий володар Німеччини згідно заявили, що Полякам, котрі страждали довше ніж сто літ під російскою нагайкою, хотять дати самостійність під їх власним королем.

Розваж! Ті гроші, які Ти позичиш вітчині тепер, коли она знова пукає до Твоїх дверей, відбереши назад з великими відсотками, бо, коли в годині рішення не буде хибувати засобів, ми побідимо остаточно. Колиж ти задержиш свої гроші в скрини або гадаєш, що они у щадниці безпечнійші ніж у вітчини, або купиш за них доми, ріді та ліси, то може прийти день, коли Твою скриню розібють в твоїх очех, коли зрабують щадницї, коли проженуть Тебе з хати, обійстя і цілої Твоєї посїлости. Запитай ся іно збігців, они можуть Тобі се посвідчити.

Безнеку і щасте принесе тільки побіда, а найпевнійша і найкоротша дорога до побіди і до мира веде через воєнну позичку. Мир без побіди се те саме що наша загибїль. Але побіда можлива тільки тоді, коли дамо гроші на канони, на стрільна, на харч і одїж для наших жовнірів і на підмогу для наших приятелїв.

Я говорю передовсїм до чесного хлїбороба. Вїйна видобула его з довгїв, принесла ему деякі зиски. Цїсар, котрий в 1848-ім році постановяв, що хлоп має бути свобідний та може розпоряджати своєю посїлстю, як хоче, кличе нинї до него: „Позич менї частину того, що я Тобі подарував тоді, аби я міг боронити Твою посїлість від грабежи! Я Тобі то зверну з ви-

сокими відсотками!“ — Чи міг би ще знайти ся хто, що скаже: ні і сховає свою мошонку?

Розважмо річ еще раз цілком супокійно! Як програємо війну, то кожний, хто не підписав воєнної позички, мусить собі сказати: „Коби я був зробив се тоді, як наближало ся рішене!“ — Колиж ми побідимо і гомін радости дунати ме по цілій державі, тоді трус мусить сховати ся на під, бо ему его власна совість скаже: „Тобі не вільно іти поміж радіючих людей, Тиж тоді сироневірив ся своєму Цісареві і своїй вітчизні!“

Так, любий читачу, тепер відложи книжочку на бік і поглянь мені прямо в очи! Чи я кажу правду чи ні? Збий мені тільки одно слово, як можеш зробити се розумно! Ти може прийдеш еще з кількома дрібними сумнівами, но они Тобі не допоможуть. Як прочитаєш подані тут дальше новісточки, то розвіють ся цілком сумніви.

Того, що я Тобі тут написав, не зробив я, як сказано, анї на замову анї за заплату, але оно вийшло з мого найглубшого пересьвідчення. Я мандрував там помежи нашими хоробрими жовнірами від фронту до фронту, я перебув з ними і бачив всі їх муки, але подивляв також їх певність і відвагу. Онісля повернув я в глибину краю, переїздив через різні країни і на

мое здивованє побачив, як малими бувають тут деякі люди супроти тих, що є в боевій лінії, як мало у них пожертвованя, як коротковоро глядять они на річи та як по дурному балакають. Тому я уважав своїм обовязком взяти знова за перо, щоби розвязати очи тим, що їх засліняли помічники ворога та котрі дали ся зловити на ложне слово.

II.

Дещо з письм,* в яких притакує ся книжочці „Вітчизна кличе!“

(4. воєнна позичка).

1. Я в проповідниці відчитав всілякі уступки з Вашої книжочки і пояснив їх моїм парохіянам. Чесні люди були глибоко зворушені. По Службі Божій прийшли до мене і сказали: „Вправді Москалі обрабували нас вже два рази, але для хоробрих жовнірів нашого доброго Цісаря дамо радо те, що ще маємо.“ Убоге село підписало воєнну позичку на 6000 корон. Сия гарним успіхом можете справедливо тішити ся.

Парох зі схода.

2. Любий Пане! Ваша книжочка зворушила мене до сліз. Я прочитав її тут на голій землі Красу. Коби іно всі люди в глибині краю так думали, як Ви і ті люди, про котрих оповідаєте

* Хто хоче їх побачити, нехай зголосить ся до мене. — Тим, що не знають ще книжочки: „Вітчизна кличе!“ дав ся її на бажане даром. Написати листок до проф. Дра. Рудольфа Перца, полева пошта II.

свої повісточки. Тоді наша справа буде добре стояти! Все, що я собі приощадив в полі, даю на воєнну позичку.

Словінський ополченець.

3. Прочитавши книжочку: „Вітчизна кличе!“, написав я як стій до моєї жінки, щоби всі наші приощаджені гроші дала на воєнну позичку. Мої товариші у вітчизні писали мені, що Ваша книжочка дуже улекшила їм спровадити людей на добру дорогу. Бож то все, що ви пишете, щира правда. Прецінь люди повинні зрозуміти, що бажає ся їм тільки добра. Дай Боже щастя!

Учитель в полі.

4. На жаль град переважно знищив у нас збіжжя. Тому я не міг собі нічого відложити. Але мимо того не хотів я остати по ваді. Отже я затагнув позичку на мою посілість, щобим міг таки взяти участь у воєнній позичці. Будьте так добрі та розпитайте, чи мій син еще живе. Я вже так давно не чув про него нічого.

Чесний хлібороб-полісєв.

5. Мій сусід, і я малисьмо в маю менше більше по 5000 корон приощаджених грошей в скрині. Прочитавши Вашу книжочку, подумав я собі: то буде розумійше взяти приощаджені

гроші та підписати воєнну позичку в щадниці. Мені там сказали, що я вже 1. студня одержу около 140 корбн відсоток. З того можу собі купити кілька поросят, яких потребую, а воєнну позичку буду мати ще крім того. Сусід не підписав воєнної позички і мусить тепер також свинки купити. Тепер мусить взяти на те гроші зі скрині та має менше ніж я.

Хлібороб з Надмурщини.

6. Мов клич ходила книжочка „Вітчизна кличе!“ від окна до окна. Коменданти говорили: „Подивіть ся, яка вітчизна хоробра! Она жваво воює разом з нами, а іменно грішми, бо уповає на нас і то справедливо.“

Один з моїх учеників у полі.

7. Властиво я сам хотів написати агітаційну книжочку. Але прочитавши Вашу, я покинув мою гадуку. Ви представили справу так, як она є. Хто на се не згодить ся, той взагалі не дасть ся навернути; такий є зрадником вітчизни. — В моїм повіті мали ми гарний успіх. Очевидно я маю в повіті кількох жвавих учителів, добрих парохів і чесних почтарів; они помагали горячо. За те одержать признане.

Ц. к. старший комісар в Горішних Ракузах.

Львівська бібліотека

АН УРСР

№ И 66889

Львів. Бібліотека

АН УРСР

17

И. 351

8. Я бідолаха. На жаль мені збуває на місяць не більше ніж 2 К. Чи можу з тим також підписати воєнну позичку? Прошу мені сказати, як маю се зробити.

Халупник в Морави.

9. Своєю книжочкою: „Вітчизна кличе!“ порушили Ви моє серце. Я взяв участь у трьох перших воєнних позичках і вже не хотів підписувати четвертої воєнної позички та відложити собі гроші на час мира. Але по Ваших переконуючих словах я таки знова підписав. Як буду опісля в часі мира потребувати грошей, то можу якось придбати їх при помочи воєнної позички.

Промисловець в Чехії.

10. Любий приятелю! На боевищі найшов я Твою книжочку: „Вітчизна кличе!“ Поляглий жовнір мав єї при собі. На останній сторінці було написано олівцем: „Дорогі мамо, прочитайте сю книжочку і дайте цілу мою спадщину Цісаревя!“

Товариш.

III.

Кілька нових повісточок.

Тому, що мені у многих писемках писали, що тих 20 оповідань у книжочці: „Вітчизна кличе!“ (четверта воєнна позичка) сподобали ся, я хочу їх повторити, але передтим оповісти кілька нових повісточок, так, як они дійсно лучили ся.

1. Бурмилло. Я промовляв у Н. на великім селянськім вічу. В куті стояв кремезний хлоп. Коли я сказав: „Панове громадо, майте розум, не опускайте рук по-середині, добудьте свої гроші та підписуйте воєнну позичку, як вітчизна Вас кличе!“ — забурмотів той хлоп і вкінці перебив мою бесіду словами: „Е, небилиці! Тоді війна буде тривати тим довше!“ — На се я: „Правду кажеш! Отже перестаньмо і приглядаймо ся, як ворог буде забирати те, чого тепер потребує Цісар для своїх жовнірів.“ Хлоп: „До сего не прийде! То я вже волю дати Цісареві!“ „Так, тепер Ти, любий приятелю, на добрій дорозі, бо коли Ти і другі не підпишете воєнної позички, то — як все не має пропасти — держава мусить прецінь

якось инакше постарати ся о гроші, щоби охоронити та удержати себе і нас. Але се могло би Тобі може більше доскулити, ніж нині, коли Ти позичаєш свої ошадности для загального добра за добрі відсотки.“

2. Сумнівник. „А скажіть но мені, мій пане“, закликав до мене одного разу в О. один чоловік, „чи буде держава могла платити хочби тільки відсотки від многих воєнних позичок? Чи не обвизить она вкінці одного гарного дня відсоткової стопи?“ На се я відповів: „За воєнною позичкою стоїть цілий нарід. Як вже ніхто не додержить свого слова, то держава буде ще єго держати. Як би она не годна була додержати свого слова, тоді не годен би був сего вчинити і ніхто инший, ніяка щадниця, ніякий инший довжник! Але се могло би стати ся іно тоді, коли би ми полишили державу в годині рішення на Божу волю. Дурак є той, хто відступає від діла тоді, коли оно близько доброго кінця.“ Сумнівник подав мені руку і сказав: „Ви, паноньку, говорите правду; я не хочу належати до дурнів.“

3. Боягуз. „О, я не підпишу ні сотика на п'яту воєнну позичку, я не одержав еще навіть довгових записки четвертої позички!“ — „Не

бійте ся но, пане сусідо. Посьвідку на Вашу підписку Ви вже прецінь одержали із щадниці. Та посьвідка поки-що вистане. Довгові записи прийдуть незадовго. Їх годі так скоро виготовити, бож треба напечатати мільйони паперів, а кожний папір треба перепечатувати кілька — шість до сім — разів, всілякими барвними окрасами, основою, числом і так дальше; а до того з державної печатні, де виготовлює ся довгові записи, дуже много людей нарокувало і они тепер в окопах; тому оно не йде так швидко, як би ся бажало, а годі вимагати чогось такого, що неслухне! Прецінь треба також виготовити все старанно, щоби перший лішний драб не міг зараз підрабляти довгових записей. За такий папір Ви би певно подякували.“

4. Крутій. „Е, що там, я нічого не підпишу! Нехай другі натягають ся! Моїх кілька корон і так не багато pomoже!“ — „Но, добродію, як би кожний так гадав, то би взагалі не можна було нічого зробити. Гадаєш, що можеш раз на завсіди відтягнути ся від свого обовязку? Се нікому не удасть ся. Чи Ти волів би, щоби розписали примусову позичку? Она не приносила би 5½ від ста! На ганьбу заслугує дезертир, що з трусливості утікає з окопа, тоді, коли другі своїм житем і своєю кровію боронять сьвятої справи вітчизни. Але о много

більше соромно є ухилити ся від сповнення патріотичного обовязку в глибині краю. Ганьба такому, що сидить на своїх срібниках і не підписує воєнної позички тоді, коли другі радо ідуть за покликом Цісаря. Твоїх кілька корон вже pomoже. В Німеччині пять воєнних позичок принесло 46 мільярдів; з того 8¼ мільярдів, отже не багато менше ніж пята часть винадає на людей, що підписали від 200 до 2000 марок. Бачиш, що може вчинити дрібний підписець. Отже добувай свої корони!“ — „Но, но, не потребуєте зараз гнівати ся! Я вже приступлю, я йво собі так міркував, що кілька корон нічого не значить. Але тепер бачу, що і се придасть ся.“

5. Хитрун. „Та знаєте, я би дуже радо приступив до сего, бо я добре заробив у війні на верні та на волах, що я продав. Але тут бачите діло з податковим урядом, він о тім еще нічого не знає; але як я підпишу, тоді в податковім уряді будуть знати і я буду мусів сейчас знова віддати багато грошей. Отже я волю занести гроші до щадниці або сховати до скрині.“ — „Но, любий пане Б., як собі гадаєте! Коли Вам не стидно, щоби в тих часах другі платили за Вас податок! Я би гадав, що Вам би се також не пошкодило полагодити раз свій податок. Вкінці Вас таки се не мине! Але

як раз при воєнній позичці не стане ся Вам нічо, добродію. Податкова комісія не буде в ніким поступати гірше тому, що він був порядний чоловік і підписав воєнну позичку. Хто омовив Вам що иншого, той Вам неправду говорив. Се також один з тих людей, котрим кожний викрут добрий, щоби відтягнути ся від обовязку супроти вітчизни. Тому не бійте ся і підписуйте супокійно! Розуміє ся, що, якби я був на Вашім місці, тобим сейчас висповідав ся перед податковим урядом. Покута не буде така тяжка! А нині кожний повинен платити те, що винен.*

6. Нетерпеливий. „Коби се тільки не тривало так довго, поки я свої гроші назад відберу! Я маю ждати 40 літ! Яж сего не дожию!“ — „То може бути! Але пожди, добрий земляче, чиж Ти думаєш тільки про себе? Чиж не схочеш оставити своїм дітям гарної памятки про велику війну? Но і не мусить так бути, що одержим гроші що йно по 40 літах. Прочитай но точно. Як будеш мати трошка щастя, то можеш одержати гроші назад вже по шістьох, сімох літах. 40 літ значить найдовше. А чи Ти взагалі будеш потребувати грошей вже вчаснійше?“ — „Так, я хотів би мому синові, коли він поверне в поля, поставити хату на Зарічу.“ — „Тоді будеш міг позичити собі грошей на воєнну

позичку. Впрочім як годі инакше, то можеш взяти за одну частину своїх грошей иншу военну позичку, де одержиш гроші назад вже за кілька літ“. — „Як так, то добре, то я знова підпишу!“

7. Він звалює се на других. „Тепер повинні раз богачі платити! Завсіди хлопа потягають!“ — „Правду кажеш, любий приятелю. З богачами, що приглядають ся, як другі дбають про цісарських жовнірів тоді, коли они самі роблять мало або і нічого, ми ще розмовимо ся. Але вірний Цісареві, праведний господар не повинен цілком порівнувати себе з ними. Но є досить богачів, що підписують военну позичку на дуже великі суми. Прочитай іно часопись! Але і сего ніхто не може заперечити, що дуже много з тих грошей, що котять ся в державі, помайдрувало до хлопської кишені. Чиж они мають там мертві лежати тоді, коли вітчизна потребує їх на війну? Чим більше воєнної позички підпишемо, о стільки коротша буде війна!“

8. Богатий фабрикант М. у В. сказав до своїх урядників і робітників так: „Ви просили мене через своїх відпоручників, щоб я Вам улекшив участь у пятій воєнній позичці. Я сам хочу, так як при попередних воєнних позичках,

підписати велику суму і виповню порушену Вами гадку з великою, щирою радістю, бо бачу, що Ви добрі патріоти і умієте поняти як слід значіне воєнної позички; нею хоронимо себе і свої діти від нужди, до якої вороги хотять нас довести. Я знаю, що Ви не могли багато собі приощадити, бо при дорожній потребуєте своєї платні та заплати переважно на потреби щоденного житя. Але все таки кождий може що тижня чи що місяця щось відложити, коли обмежить ся. Я велїв моїй дирекції, щоби она ті гроші, які Ви хочете з Вашої платні чи заплати або з Ваших ощадностей призначити на воєнну позичку, принимала на вкладку та опроцентувала Вам поки-що по 5 від ста, заки вийде воєнна позичка, опісля одержите висні відсотки воєнної позички. Я підпишу також і для Вас — для кожного таку суму, яку він мені скаже — і заплачу воєнну позичку з гори. Те, чого тоді буде ще хибувати, сплатите мені малими тижневими чи місячними радами, кождий так, як буде міг, а як підписана сума буде в цілости заплачена, я видам Вам запись воєнної позички. Як котрий буде мусїв нарокувати або як з якої небудь иншої причини не буде міг дальше платити, то я перейму воєнну позичку на себе, а він одержить назад те, що виплатив. Тому памятайте на нашого доброго Цісаря та на наших хоробрих жовні-

рів і пильно приступайте до воєнної позички!" —
Сим способом підписали разом урядники 30.000 К
а робітники 5000 К і заплатили дотепер усі
рати точно. Один урядник і трьох робітників
кусіло ларокувати, а фабрикант переяв на
свій рахунок підписану ними суму 1300 К.

IV.

Дванайцять давнійших повісточок.

1. З проповіді. „Дайте Цісареві, що цісарске, а Богови Боже.“ Сї слова, мої любезні христіяне, мають в наших днях, глибоке значіє. Сьвіт ворогів повстав проти нас, аби нас знищити, нашу вітчину розірвати, нас, що вже цілі столітя разом мешкаємо в сій красній державі під величавим скиптром побожного пануючого дому, розділити, або навіть нас з наших посіlostей в сьвіт прогнати. Так, се ходить не тільки о наші посілости, о наші оселі, але також о нашу віру. Они хотять нам забрати найбільшу сьвятість. Москаль, що пожежою і розбоем, навістив Галичину, сейчас спровадив зі собою своїх попів і змушував наших одновірців прийати его віру. Ся небезпека вправді минула; але не цілком. Могучий ворог на сході чигає на догідну хвилю, аби на нас знова напасти з новими силами. Длятого мусимо его тепер, коли він повалений на землю, цілком побороти, і відобрати ему всяку охоту, ще раз до нас приходити;

кромі того мусимо перешкодити єго приятелям, щоби не прийшли єму в поміч. Але до того всего потребує Цісар, начальний наш вожд в сій великанській борбі, грошій. Дайте їх єму, тямлячи слова святого Євангелія, радо і щедро! Пам'ятайте, що той, що Вас до сего взиває, се Ісус, наш Господь Бог, що се отже Ваш найсвятійший християнський обовязок слухати поклику володаря! Кождий, хто може помочи, так або сяк, най приїде по Службі Божій до моєї канцелярії; я дам єму всякі поясненя!”

І они прийшли. Благородний сьвященик розвіяв всякі сумніви і означив простісінько суму, яку кождий після свого майна мав підписати. Навіть трівожливі женьщини зложили радо гроші або підписали воєнну позичку.

2. Жвавий учитель. На вічу, яке він скликав під назвою „Ріжні цікаві вісти з війни“, де наперед подав до відома події з війни, а потім пояснив стан борби, говорив він так: „Земляки! Ви всі знаєте, що я не богач. Ми учителі, на жаль, не є так заосмотрені, аби ми могли собі богато заощадити. Крім того мушу платити за сина в місті. А мимо того не вільно мені навіть сказати: „Ти нічого не жертвував для вітчизни у великій порі!“ Отже дивіть ся! Тут підписую на Ваших очех письмо, котрим з'обовязую ся зараз заплатити 68 К. За них

можу підписати квоту 400 К. на воєнну позичку. Коли я в чотирох слідуючих літах заплачу кожного року 75 К, то воєнна позичка буде моя; як один рік не буду міг платити, то потриває се один рік довше! Тим не буду цілком журити ся. — Ну же, без 68 К може кождий з Вас обійти ся. Ваш ґрунт приносить тільки, що так малої суми навіть не відчуєте. 400 К воєнної позички дадуть потім річно 22 К. Отже крім того цілком гарний інтерес. Се найлучше поміщенє Ваших грошей а при тім благородне діло для вітчизни.“

„Коли се так легко“, загомоніли учасники, „то можна би сейчас підписати. Через 75 К кожного року ніхто не пропаде“. Жвавий учитель повернув до дому зі записями на 45.000 К.

3. Упертий хлоп. „Ого, тепер післав я мого сина на війну, а нині маю ще й гроші дати?!“ — „Як раз длятого! Чи може хочете, аби Ваш хлопець на війні бідував? Або чи хочете, аби він задля браку нових гармат без безпеки біг до наступу і в нїм згинув? Або чи йде Вам о се, аби війна ще довше тривала і аби ворог знова прийшов до себе? Тепер тримаємо его в кліщах, тепер можемо его роздавити, як будемо мати гроші, щоби покрити воєнні кошти. Тепер свате, тепер мусить

ся ділати!“ — „Е, що тут поможе моїх кілька тисяч корон!“ — „Но, якби так кождий думав, то ніколи не можна би нічого вдіяти. А відтак, мій любий сусіде, має ся річ так: Коли Ви, поважний радний, предсідатель місцевої ради шкільної і член повітового виділу, будете на листі, тоді і всі інші підуть і замість 3000 і 4000 К буде зараз 30.000 К і 40.000 К, а в сусідних селах скажуть: „Дивіть но ся! К—ці тільки підписали, а ми, ми підписуємо мало! Таж то був би для нас стид на всі часи! Гейже, хлопи, покажіть К—цям і старості, що ми не біднійші і не менші патріоти! Побачите, що тоді з околиці надійде 300.000 К або 400.000 К, до Ваших „кількох тисяч корон“ прибудуть дві важні нулі і Ви можете вдарити ся в груди і сказати: „Се я придбав!“

Наш сват взяв за перо, вмочив глибоко і положив на предложеній заяві своє імя, а перед тим число 5000.

4. Як се робив почтар Т. *) Він чув, що в сусідній місцевині М. анї сотика не підписали на воєнну позичку. „Е“, подумав він собі, „тут брак зрозуміння!“ Гнеть сів він на свій візок і поїхав там. Хлопи сиділи як раз при недільній

*) Для того жвавого почтара надійшло много письменних заяв признання.

чарії. „А, людоньки, щож се, гарно Ви поступаєте! Всі горожани і урядники дають Цісареві, гроші, яких не потребують, а Ви, Ви, що поробили такі добрі діла, не даєте ані сьотка зі скрині! Се не патріотично, а також і не мудро. Послухайте! Англієць і Француз повідають: „Як ми Австрійця і Німця инакше не побємо, то грінми. Купуємо гармати, кулі, жовнірів, зрадників, шпигунів і т. и.“ Подивіть ся іно, як вони Італійця против нас натровили! Хтож нині мусить найбільше через се терпіти? Хлоп, котрого сини на війні! — Колиж війна борше скінчить ся: чи як ми сильно вдаримо і досить грошей будемо мати, чи як нам всего забракне? Отже хто Цісареві нічого не позичить, той шкодить собі і вітчизні. Програємо війну, тоді і так заощаджений гріш та все майно не будуть мати вартости. Але виграти можемо тільки тоді, коли нам нічого не забракне. Отже майте розум і добудьте свої скарби! Ідіть до міста до щадниці і заявіть там, що бодай одну часть своїх грошей даєте на воєнну позичку для нашого доброго Цісаря, котрий о нас всіх дбає! Ніхто Вам не віддасть сеї квоти так певно і з такими високими відсотками, як він.“

Слідуючого дня виказала місцевина
М. 50.000 К воєнної позички.

5. Адвокат др. В. старає ся пересвідчити властителя Е. з В., як то користо помістити призначене для дочки віно у воєнній позичці. „Та оно було би добре“, каже батько, „колиб се не тривало тільки літ, поки назад дістане ся! Тимчасом моя дівчина стане старою панною, котрої вже ніхто не схоче. При женитьбі мусить ся гроші дати зараз на стіл!“ — Адвокат усьміхає ся і виясняє: „Дивіть ся пане Е.! За кілька літ буде грошей много. Торговля піднесе ся, границі, що дотепер замкнені, отворять ся, фабрики зачнуть знова роботу, гроші будуть котити ся: тоді будуть люде раді, як будуть змогли свої ошадности корисно помістити, так як тепер є у нас з воєнною позичкою. Кождий радо відкупить від Вас папір, лише аби свій гріш безпечно і корисно помістити. Кожда щадниця, кождий банк зробить се.“ — „Но, як так, пане Доктор, що я можу мати гроші для моєї дівчини, коли схочу, то по сїм не скажу вже „ні!“ — „Не лише се, пане Е., Ваш будучий зять буде тішити ся і Вам дякувати, що Ви так добре помістили віно!“

6. Посадник Р. з Ст. звиває громадску раду, аби ходила від дому до дому, від особи до особи та агітувала за воєнною позичкою. „Але, мої панове“, так кінчить він свою бесїду, „се слова, нічо більше як слова, а напечатані

запросини, котрі Вам передаю, се папір, нічо більше як папір. Сим нікого не пересвідчию о безпечности і о добрім розміщеню грошей. Скоро і до кінця вийде тільки примір. Заявім так, як ми тут гдї зібрані, що кождий з нас готовий після свого майна якусь квоту підписати, і положім коло квоти наш підпис! Тоді увірить нам міщанин і хлоп. Бо він так міркує: „Коли посадник, коли радні підписали, то можу, то мушу і я підписати. Сї пани певно річ основно обдумали і розважили. Декотрий з помежи них також не має грошей аж за много. А прецінь підписав. Отже і я можу сміло своєю частиною причинити ся! — Навпаки пригляньте ся річи з противного боку! Вислаємо одушевлений зазив, однак нема нас з ділом в ніякій часониси, в ніякім виказї. Успіх буде нуля. Шкода тільки печатного чорнила!“

По сій бесїді появил ся на рогах улиць плякат, що попри гарні слова подав суму 70.000 К. Тепер, так донерва тепер, покотили ся монети із всіх домів, а листки зі зголошеннями летіли один за другим до місця збірки.

7. Начальник громади і властитель дібр І. в М. говорив до своїх громадян так: Панове! О конечности підписувати воєнну повичку не потребую Вам нічого більше казати. Війну можемо виграти, як будемо мати гроші.

гроші і ще раз гроші. Але, як дістати тільки грошей? В тім сук.

Один дав би радо, але не має. Коли такий принесе мені через 9 місяців кожного місяця 10 К, а 10-го місяця лише 2 К, то я підвишу за него, єго іменем 100 К.*

Сей мудрий плян начальника громади з М. перевела наша скарбова управа для четвертої воєнної позички у великих розмірах. Замість дбайливого начальника громади в нашім оповіданю має бути тепер засноване в кожній більшій місцевині товариство. Оно має назву: „Товариство для підписки воєнної позички в“ Всі мешканці в одній громаді, що не сучуть в змозі, параз підписати більших квот, вступають в члени. Они з'обов'язують ся самі, платити через 10 місяців певну означену рату (10 К або бодай 5 К). — Приходить котромусь за тяжко, то инший член вступає за него або товариство ручить тимчасом. Хоче хто вплачені гроші назад взяти, значить як він вже дальше не хоче брати участі, то звертає ся єму вплачену квоту по потрученю 40 с. від кожних 5 К вкладки. Колиж член додержує своїх рат, то не має ся вже нічим журити; управа товариства (три поважні горожане

* При пятій воєнній позичці має ся видавати також записи по 50 К, котрі можна набувати по 46 К.

або урядники) полагоджують все. По закнненю діяльності товариства, с. є. близько по році видають они кождому членови безплатно на загальну суму довгову запись держави. Покаже ся надвинка в грошех, тому що вложений гріш сейчас опроцентовує ся, то або ділить ся сего, або призначає ся на якусь воєнну ціль. Отже сей устрій є добродійством для тих, що не визнають ся добре у воєнній позичці або не мають часу і охоти, самі полагоджувати все, чого треба.

Найлучшим доказом на те, що гроші добре і безпечно поміщені, є ся обставина, що найповажнійші і найрозумнійші люди в місцевині ведуть діло і єму пособляють. До них звертаємо ся з покликом, аби ані хвилини не зволікали із заснованем товариства до підписки воєнної позички і були горді з того, що будуть уміщені з високою квотою позички у виказі, який при кінці війни цілком певно вийде. Що сказали би на се грядучі покоління, якби одна з більших місцевин вітчизни не була названа?“

Дехто гадає: „Но, я би вже там і дав свої гроші; але як потім нараз буду потребувати, то не буду їх мати!“ Сему можу також помочи. На разі він дає на воєнну позичку все. Як буде пізнійше потребувати якоїсь частини зі сего, то дістане єї від мене, коли схоче. Се даю на

письмі. — Я бачу ще і третого перед собою; сей журкоче: „Та я би вже згодив ся, але не маю нічого заощадженого, а своєї хатчини не хочу задовжити!“ Єму відповім коротко: „За довг заплатиш 5 від ста; а держава дає Тобі всего разом понад 6 від ста. Зискаєш отже більше ніж 1 від ста. За кожного ручу в щадницї своєю посїлостію.“

Помисловий і жертволюбний посадник зібрав в своїм сїльці округло 200.000 К.

8. Лист матери до зятя. Любий Антоне! Як знаєш, мої ощадности находять ся в щадницї в Е. Они призначені на се, аби в случаю, якби недуга мене навістила, було чим заплатити лікаря і аптику. Охоронить мене Господь від недуги і вмру легкою смертію, то істина буде належати до Вас і до Ваших дітїй. Так я постановила в сих тяжких часах. Сї гроші, так сказати, вже нині Ваші. Дятого звертаю ся до Вас, заки за них піднишу воєнну позичку. Чи годиш ся на те, щоби я переказала їх державі, чи ні?“

Відповідь: „Люба, дорога Мамо! Вправді настроїло се мене сумно, що Ви носите ся з так поважними гадками. Але я Вас розумію, тепер такі часи; мусимо числити ся зі всім. Сердечну подяку складаю Вам за се, що так дбаєте о нас! Коли вже мені вільно Вам ра-

дити, то припоручаю Вам, як вже не цілу квоту, то хоч найбільшу часть призначити на воєнну позичку! Вправді Ви одержите в щадниці кожної хвилі на свою запись гроші, кілько будете потребували; однак для свого успокоєня можете лишити в щадниці кількасот корон. Але решту помістіть негайно у держави! Мої діти, Ваші внуки, будуть Вам колись подвійно вдячні, що Ви гріними, для них призначеними, помогли вітчизні в потребі, а крім того добрим поміщенєм побільшили суму. — І я перемінив мої дрібні ощадности на позичковий папір.“

Читачу, уважай: Пан Антін Ф., старший ветеринар, що написав повнєші стрічки в оборотний у грошевих справах; він уміє в своїм званю цінити вартість істини. Він знає, що гроші єго теці, се єго гроші, гроші єго дітий. А однак віддає їх радо державі.

9. Чесна жінка. Пан Б., член комісії для збуту худоби, оповідає смерком при чарці: „Моя жінка ніколи не занимала ся грошевими справами і була вдоволенна, що єї віно є сховане в щадниці. Але вчєра вертає нечаяно до дому і заявляє, що хоче всі гроші замінити у воєнну позичку. Я про око відраджував від сєго, щоби бачити, чи она сєю річ розуміє. О, як она вміла боронити ся! „Диви ся,

Івасю*, говорила, „тепер Богу дякувати грошій ще не потребуємо. А поки діти виростуть, гроші принесуть о 1000 К більше відсоток, ніж як би я лишила їх в щадницї. Впрочім пізнійше буде попит такий, що я папери буду могла продати з великим зиском“. — „Но, дитино“, відповів я, „але чи гроші у держави безпечні?“ — Жінка: „Чомуби ні! Ми побідимо, о сїм не може вже ніхто сумнівати ся, Австро-Угорщина велика і сильна, а єї помагає могуча, богата Німеччина!“ — Я: „Диви, диви, який з Тебе політик став!“ — Она: „Прецінь я дуже дбаю о мої грошенята, но і я порадила ся з иншими жінками. І всі є в тім згідні, аби гроші перемінити на воєнну позичку.“ — Можете собі подумати, мої панове, що я сейчас виконав постанову моєї жінки! Так, настає новий, великий час і для жінок, котрі дотепер все стояли осторонь від політики і грошевих справ*.

10. До судні Дра К. говорить один опікун так: „Добре, майво малих хлопців, про мене, записую, але старший буде потребувати на школи!“ — Судня: „Цїлком слушно! Але ми дістанемо сї гроші, коли схочемо. Видите, я помістив всі гроші малолітців у воєнній позичці, а тільки на денні потреби позичив гроші в банку. Сям способом помножу гроші малолітців більше ніж о 1 від ста. Тому можете

спокійно також і гроші для старшого хлопця помістити у воєнній позичці“.

„Пан судия відай знають се найліпше!“ І з сям дав опікун ціле сирітске майно на воєнну позичку.

11. На хрестинах. Гості зібрали ся. По середині стола сидить щаслива бабуня. Пють до єї внука. „Многая літа першому синові молодого супружа!“ ... Аж ось встає бабуня і каже: „А щоби хлопцеві добре діяло ся, коли вже вивчить ся, подарую єму сю мошонку, повну червінців. 20 літ переховувала я єї гроші в скрині; се був мій весільний дарунок. Тепер пай се лишить ся там для Івася, аж доки не буде мати 21 літ!“

На се парох: „Красно се, дуже красно, пані В., що Ви памятаєте о будучности свого внука! Але Ви не дуже мудро зробили з червінцями. Подумайте лише, коли би Ви були зложили гроші в щадниці, було би вже нині більше ніж у двоєросло. А тепер хочете їх знова лишити в скрини! Ні, ні, се не може бути! Дайте їх без страху на воєнну позичку! Як Івась буде мати 21 літ (заки піде до війска), збільшать ся гроші майже в троє. А якби Боже бороме хлопець умер, то дарунок припаде иншим внукам!“

12. Новий рід воєнної позички. Чи хочеш, поважаний читачу, послухати мого малого обчислення? Не потребуєш ломити собі голови; річ дуже проста. Отже сїдай коло мене і слухай! Ч. 1: Підписуєш на п'яту воєнну позичку 100 К. На се видадуть тобі довгову запис на 100 К; але маєш зложити лише 92 К. Отже зискаєш 8 К. Бо при сплаті позички дістанеш не 92 К але 100 К. — Ч. 2: Аж до року 1956 будуть приносити зложені Тобою 92 К річно 5 К 50 с. (се є опроцентоване на близько 6 від ста). Отже кілька відсоток принесуть вилачені 92 К? (Числи: До 1917. року вже 5 К 50 с., до 1918 11 К, до 1919 16 К 50 с., до 1920 22 К, до 1921 27 К 50 с.) Отже до того часу будеш мав 27 К 50 с. відсоток. — Ч. 3: Тепер порівнай зі сим щадницю! Приймім: Ти не підписуєш воєнної позички, лише поміщуєш 92 К в щадницю! Там приносять вони Тобі в правилі лише 4 від ста. Дятого будеш мати в році 1917 тільки 3 К 68 с. відсоток, в році 1918 7 К 36 с. в році 1919 11 К 04 с. в році 1920 14 К 72 с., а в році 1921 18 К 40 с., отже о 9 К 10 с. менше відсоток ніж при воєнній позичці. Тепер розваж, що се винесе при 1000 К або й при більше! (При 1000 К виносить ріжниця у відсотках в п'ятох літах 91 К, при 10.000 К — 910 К.)

Але я хочу говорити з Тобою щиро і чесно. Отже мушу Тобі сказати, що при війсьній позичці після нового рода не одержиш своїх грошей перед 1921-им роком, і навіть тоді іно в сїм случаю, коли на Тебе льос впаде. (Іменно держава сплачує від того часу часть довгу через 35 літ кожного року і то через вильсоване.) Мусиш отже о сїм памятати, що влачені гроші остануть у неї довший час (але найдовше 40 літ). В кождім разі можеш продати военну позичку в кождій хвилі. Колиж не хочеш вдавати ся в се, то йди до щадниці або до задаткової каси, звідси можеш вибрати вкладку кожного дня. Інша річ, що тут не дістанеш так високих відсоток, як Тобі дає военна позичка. Лише одного не роби, любий приятелю: Не замикай своїх грошей в скрині! Там лежать они мертві. Дай їм жити, дай їх державі або щадниці! Сім способом принесеш користь собі і вітчизні!

З одної часописи в Німеччині.

(Перед п'ятою воєнною позичкою.)

„Є Німці, що живуть тільки в праці своїх рук, але постановили собі при кожній новій воєнній позичці підписати також і зі своєї сторони більше ніж підписали при послідній. Ті люди росли рівночасно зі зростаючим тягаром війни, в них має вітчина своїх борців.

Нова фінансова перемога Німеччини може причинити ся тільки до скорочення війни; бо війну продовжує лише віра наших ворогів в те, що ми вичерпаємо ся.

Ми зібрали дотепер внутрішніми позичками 36 мільярдів марок, Англія тільки 19 мільярдів, Франція ледво 10 мільярдів. О Росії та Італії нема що навіть говорити. Ідїм далше на переді та еще у більшім відступі від них!

Покривати воєнні видатки позичками на довгі літа — се найпевніший спосіб; се дає управі держави супокій у грошевих справах, лад в державній господарці, а то забезпечує супокійний, певний похід до перемоги і преславний мир та виключає банкруцтво.

Коли хто говорить некористно про наші воєнні позички або хоче знеохотити до участі

тих, що бажають підписати позичку, то тямте о тім, що наші завистні вороги при помочи своїх агентів і шпигунів розсівають поголоски, які мають ударемнити успіх; але такі поголоски — се брехні. На сю осторогу треба нині зважати більше ніж коли небудь.

Побідна держава, що остане сильною, може розмірно легко сплатити всі державні довги. Сим чином успіх пятої воєнної позички, яка скріпить нас еще також до послїдної часті війни, служити ме zarazом до більшої забезпечки всіх попередних воєнних позичок.“

В Німеччині підписали на п'яту воєнну позичку 10¹/₂ мільярдів марок.

Щож Ти собі гадаєш на се, любий приятелю? Чиже они там в Німеччині не мають досить розуму, щоби зрозуміти, що їх гроші безпечно поміщені у воєнній позичці? Німці дуже ошадні люди і добре рахують. Як они коли випустять з рук феник, то се мусить мати свою ціль. А диви! Они поставили ся знова на більше ніж 10 мільярдів! Чому? Бо як тепер не хибне гроший, то побіда певна і славна, а тим самим позичка принесе гарні відсотки. Той, хто ховає свої гроші до панчохи, не тільки ворог вітчизни, але ще й дурак.

Слово на закінченє.

Читачу!

Війна, ся жорстока світова війна, навістила нас як погана недуга. Єї годі було обминути! Ті, що шепчуть: „Може прецінь було би можна було полагодити се мирно!“ показують, що не мають понятя о тім, що діяло ся в послїдних літах, і що не знають намірів наших ворогів. Хотїли нашої заглади і заглади наших вірних союзників і від лїт приготовляли проти нас війну, всюда проти нас троюдили і підбурювали, в Італїї, в Сербїї, в Румунїї, у всіх розпалювали захланність і жажду земель, а нашу державу представляли так, що мовляв она розлетить ся за першим ударом. Без війни не могло обійти ся. Тільки тоді, як би ми були покинули нашу землю, спалили наші кораблі, видали наші канони і наші гроші, був би лишив ся мир. Инакше годі було єго удержати.

Отже маємо погану недугу. Чи маємо допустити, щоб она дальше лютувала, коли є спо-

соби, щоб єї усунути? Що сказав би Ти, поважаний читачу, про заможного чоловіка, котрий чує недугу в грудях, але нічого не робить, щоби вилічити ся з неї? Він дурак. Незадовго розстане ся зі своїми грішми. Він піде в яму, а єго наслідники будуть лікувати. — Так є тепер з нами і з війною. Як ми не справимо ся з нею так як недужий зі своєю слабостию, і то негайно; то вкінці і ніякі ліки вже не допоможуть. Оповідь Тобі правдиву повісточку!

Я знав одного багатого купця; він згортав гроші, де йно міг, і вже не випускав їх зі своїх рук. Аж ось одного дня найшла на того чоловіка погана недуга. Бідачесько мусів положити ся до ліжка. Коли він по кількох місяцях прийшов троха до себе, розпочав на ново вганяти за грішми. Я єму радив: „Пане Л., відпочиніть раз, поїдьте до купелий або в гори, там наберете знова давної сили!“ — Він на се: „О, таж прецінь було би шкода тільки гроший!“ — На те я кажу: „А Ваше здоровле, Ваше жите?“ — „Е, якось то буде!“ По кількох тижнях пукає хтось до моїх дверий. Пан Л. стоїть блідий мов стіна передімною і каже захриплим голосом: „Поможіть мені, любий Пане Доктор, поможіть мені! Я готов усе зробити, аби я міг тільки назад подужати.“ — На жаль, я бачив добре, що вже за пізно, для того чоловіка не

було вже рагунку, він помер за 14 днів. Ті гроші, котрих він не хотів дати на своє здоровле, пішли на єго похорон.

Так могло би стати ся кождому з нас. Ті гроші, котрих ми не схотіли би дати на щасливе закінчене війни, ті самі гроші та еще й більше видусили би від нас мстиві та закаменілі вороги, як би ми попали в їх власть.

Ще одно хотів би я Тобі сказати, читачу, заки розстанемо ся: Там на фронті від становища до становища, від окопа до окопа ширить ся незрушима віра в побіду, але і погане слово. Там говорять собі так: „Ми жовніри побідимо, але люди за фронтом в глибині краю звівечать нашу побіду, як будуть слухати ложних нашептів!“

Гоніть їх від себе тих ленетунів і баламутів! Они гірш ворогів на фронті! Для щирого Австрійця є тільки Цісар і дорога вітчина; як они Вас кличуть, то годі отягати ся, іно треба відповісти радісно: „Так!“

Читачу! В книжочці про четверту воєнну позичку я висказав був надію, що се послідній удар нашим противникам. Се пророцтво не сповнило ся, бо наші вороги наняли собі нових помічників. Але тепер вже нема кого купити! Сей раз не хочу пророкувати; може тоді скорше здійснить ся слово о посліднім ударі.

Я поїду за отсею книжочкою по краю та хочу на свої власні очі бачити, який вплив она буде мати, щоби я міг опісля сказати хоробрим борцям в боєвій лінії о хоробрім населеню в глибині краю словами: „Будьте цілком супокійні, Ви побідите оружем, а тамті дома грішми!“ Коби мене ся надія не завела!

Перц.

И-66 889

(-507)

Р)

40171

Вітчина ЗНОВА ВЗИВАЄ!

СЛОВО
ДО ВІРНИХ СИНІВ ВІТЧИНИ.

Написав
Рудольф Перц
Відень, 8, Lange Gasse 44.

Відень, 1916.
З п. в. подворної та державної печатні.

(Ruthenisch.)